

Sygn. akt V U 1375/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lutego 2013 roku

Sąd Okręgowy w Białymstoku

V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Wiesława Kruczkowska

Protokolant Marta Sokółowska

po rozpoznaniu w dniu 22 stycznia 2013 roku w Białymstoku

sprawy (...) **Sp. z o.o. w S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.**

z udziałem zainteresowanych **M. B., M. D. (1), L. D., M. D. (2)**

o ustalenie podstawy wymiaru składek

na skutek odwołania (...) **Sp. z o.o. w S.**

od decyzji **Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.**

z dnia 04 lipca 2012 roku,

Nr (...), (...), (...), (...)

I. oddala odwołanie;

II. zasądza od (...) Spółka z o.o. w S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w (...) (sześćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

sygnatura akt V U 1375/12

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzjami z dnia 4 lipca 2012 r. na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. nr 205, poz. 1585 ze zm.) oraz ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. nr 164, poz. 1027 ze zm.) określił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz na ubezpieczenie zdrowotne M. B., M. D. (1), L. D. i M. D. (2) podlegających ubezpieczeniom jako pracownicy u płatnika składek (...) Sp. z o.o. w S. w okresach wskazanych w decyzjach.

Organ rentowy w uzasadnieniu decyzji wskazał, że płatnik nie uwzględnił w podstawie wymiaru oraz nie naliczył składek od wypłaconych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych świadczeń pieniężnych z okazji Dnia Kobiet, Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia, a także świątecznych paczek dla dzieci pracowników. Wysokość tych świadczeń nie została uzależniona od sytuacji materialnej pracownika.

W odwołaniu od powyższych decyzji (...) Sp. z o. o. w S. przyznało, że świadczenia z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych wypłacało w równej wysokości. Przyznawane one były w oparciu o Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, każdorazowo w uzgodnieniu ze związkiem zawodowym działającym w przedsiębiorstwie. Niestosowanie kryterium socjalnego w przyznawaniu tych świadczeń wynikało zawsze z nacisku przedstawicieli związków zawodowych.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział B. podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko i wniósł o oddalenie odwołania oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Odwołanie nie jest uzasadnione, dlatego podlegało oddaleniu.

W toku kontroli przeprowadzonej przez organ rentowy w (...) Sp. z o. o. w S. organ rentowy stwierdził, że Przedsiębiorstwo to udzielało pomocy pracownikom z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w formie wypłacanych kwot w gotówce lub w postaci bonów z okazji Dnia Kobiet, Świąt Wielkanocnych i Bożego Narodzenia, a także w formie świątecznych paczek dla dzieci.

W wyniku kontroli ustalono, że w celu uzyskania pomocy z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych pracownik nie składał wniosków ani oświadczeń o dochodach na osobę w rodzinie, a pomoc tę przyznawano dla wszystkich w jednakowej wysokości.

Przedsiębiorstwo (...) w S. przyznało, że środki z funduszu socjalnego były faktycznie wypłacane w równej wysokości, oraz że przed ich wypłaceniem nie badano sytuacji rodzinnej i majątkowej każdej osoby odrębnie. Jednocześnie podnosił, że decyzja ZUS została wydana z naruszeniem prawa wobec faktu, że pracownik ZUS, dokonując kontroli w zakresie przestrzegania obowiązków i zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych, przekroczył swoje uprawnienia dokonując kontroli środków wypłacanych z funduszu socjalnego, nadto kontrolował wydatki z funduszu socjalnego w latach 2006, 2010, 2011 zamiast w okresie od stycznia 2007r. do grudnia 2009r. Zdaniem odwołującego ewentualną kontrolę sposobu wydatkowania środków z funduszu świadczeń socjalnych mogła przeprowadzić Państwowa Inspekcja Pracy.

Zdaniem Sądu Okręgowego przy rozpoznawaniu niniejszego odwołania w pierwszej kolejności należało odnieść się do zarzutu wnioskodawcy dotyczącego wad formalnych zaskarżonej decyzji administracyjnej, wydanej przez organ rentowy, na które wskazywał odwołujący się.

W tym zakresie Sąd Okręgowy podzielił stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 września 2010 roku II UK 98/10 zgodnie, z którym wady decyzji administracyjnych spowodowane naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego, pozostają poza przedmiotem rozpoznania w postępowaniu cywilnym. Sąd Najwyższy we wskazanym, orzeczeniu wyraził pogląd, że sąd ubezpieczeń społecznych - jako sąd powszechny - może i powinien uwzględniać jedynie takie wady formalne decyzji administracyjnej, które dyskwalifikują decyzję w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego jako przedmiotu odwołania. Stwierdzenie takiej wady następuje jednak tylko dla celów postępowania cywilnego i ze skutkami dla tego tylko postępowania.

W wypadkach innych wad, wymienionych w art. 156 § 1 kpa i w przepisach, do których odsyła art. 156 § 1 pkt 7 kpa, konieczne jest wszczęcie odpowiedniego postępowania administracyjnego w celu stwierdzenia nieważności decyzji i wyeliminowania jej z obrotu prawnego. Rozstrzygnięcie kończące to postępowanie następuje w drodze decyzji (art. 158 § 1 kpa) podejmowanej przez organ administracji publicznej (art. 156 § 1 kpa), toteż orzekanie w tej kwestii przez sąd powszechny byłoby naruszeniem kompetencji właściwego organu administracji publicznej. W związku z tym wśród przewidzianych w art. 477⁽⁹⁾ § 3 kpc, art. 477⁽¹⁰⁾ § 2 kpc i art. 477⁽¹⁴⁾ kpc sposobów rozpoznania odwołania przez sąd nie przewidziano stwierdzenia nieważności decyzji organu rentowego (zob. zwłaszcza: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2006 r., I UK 314/05, OSNP 2007/11-12/173; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego

2010 r., I UK 151/09, LEX nr 585708; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 5 września 2008 r., VI SA/Wa 816/08, LEX nr 522483).

W innym wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2005 r., IV CK 12/05 (LEX nr 180909) stwierdzono, że kompetencja sądu cywilnego do orzekania w poddanej jego osądowi sprawie o uznaniu decyzji administracyjnej za pozbawioną skuteczności zachodzi tylko w przypadkach kwalifikujących taką decyzję jako akt nieistniejący (pozorny), tj. w razie wydania decyzji przez organ oczywiście niewłaściwy lub bez zachowania jakiejkolwiek procedury albo w przypadku oczywistego braku prawa materialnego administracyjnego. Koncepcja bezwzględnej nieważności decyzji administracyjnej w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczy więc wad decyzji, które dyskwalifikują ją jako indywidualny akt administracyjny z punktu widzenia podstawowych cech kreatywnych przesądzających o bycie prawnym aktem administracyjnym w ogóle (zob. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów SN z 9 października 2007 r., III CZP 46/07, OSNC 2008 nr 3, poz. 30).

W świetle powyższego zarzuty odwołującego, co do wadliwości decyzji administracyjnej należało uznać za nie mające znaczenia w rozpatrywanej sprawie.

Odnosząc się natomiast do meritum przedmiotowej sprawy, w ocenie Sądu Zakład Ubezpieczeń Społecznych w zaskarżonych decyzjach zasadnie przyjął, że w wymienionych miesiącach płatnik składek powinien naliczyć i opłacić składki od wypłaconych ubezpieczonemu świadczeń pieniężnych z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

Zgodnie z art. 18 ust. 1 w zw. z art. 4 pkt 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. nr 205, poz. 1585 ze zm.) podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi dochód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, osiągnięty przez pracowników u pracodawcy z tytułu zatrudnienia

w ramach stosunku pracy. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe oraz ubezpieczenie wypadkowe stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i ubezpieczenia rentowe (art. 20 ust. 1).

Z przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 poz. 164,

nr 1027 ze zm.) wynika, że do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne pracowników stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób. Przy ustalaniu podstawy wymiaru składek dla pracowników nie stosuje się wyłączeń wynagrodzeń za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną a pomniejsza się o kwoty składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe finansowane przez ubezpieczonego.

Regulacja zawarta w cytowanym art. 18 ust. 1 określa zatem, wyłącznie w sposób pozytywny, jakiego rodzaju dochód stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Nie wymienia natomiast ani ograniczeń

w tym zakresie, ani tym bardziej wyłączeń z podstawy wymiaru składek jakichkolwiek dochodów, oczywiście poza tymi, które nie są przychodami

w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Do określenia wyłączeń z podstawy wymiaru składek niektórych rodzajów dochodów został natomiast zobowiązany minister do spraw zabezpieczenia społecznego na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art. 21 powołanej ustawy.

Wydane na podstawie tej delegacji rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. nr 161, poz. 1106) w § 2 ust. 1 pkt 19 stanowi, że podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Działalność socjalna została zdefiniowana w art. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. z 2012 r.

poz. 592 ze zm.). Zgodnie z tym przepisem za działalność socjalną uważa

się usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form krajowego wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową. Należy także pamiętać, iż zgodnie z art. 8 ust. 1 przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

Brzmienie art. 8 ust. 1 nie upoważnia do przyznawania osobom uprawnionym prawa do świadczeń socjalnych w takiej samej wysokości. Byłoby to bowiem w istocie przyznawanie tym osobom dodatku do wynagrodzenia. Przepis ten wyraźnie natomiast określa związek pomiędzy wartością przyznawanego świadczenia a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. To powiązanie może oznaczać tylko jedno: im gorsza jest sytuacja osoby uprawnionej, tym wyższe powinno być świadczenie. Nakłada to na przyznających świadczenia obowiązek indywidualnej (w żadnym wypadku zbiorowej) kwalifikacji wniosków.

W sprawie tzw. kryteriów socjalnych kilkakrotnie wypowiedział się

Sąd Najwyższy. W wyroku z dnia 16 września 2009 r., I UK 121/09, OSNP 2011/9-10/133, Sąd Najwyższy stwierdził: "Podstawowa zasada dysponowania środkami funduszu została określona w art. 8 ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Od tej zasady nie ma wyjątków. Nawet regulamin funduszu nie może jej zmienić. Sąd świadczenia wypłacone przez pracodawcę z pominięciem tej reguły nie mogą być oceniane w sensie prawnym jako świadczenia socjalne, a jeżeli tak, to nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych".

W innym orzeczeniu (wyrok z dnia 16 sierpnia 2005 r., I PK 12/05, OSNP 2006/11-12/182), Sąd Najwyższy podniósł z kolei, że nawet niewielkie zróżnicowanie świadczeń, w sytuacji gdy pracownik posiadający bardzo wysokie dochody otrzymuje świadczenie niewiele mniejsze od pracowników uzyskujących niskie dochody, powoduje niezachowanie kryterium socjalnego. W wyroku tym Sąd Najwyższy dodatkowo wskazał, że wydatkowanie środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych z zastosowaniem kryterium stażu pracy, bez uwzględnienia kryterium socjalnego i sprzeczne z zakładowym regulaminem świadczeń socjalnych jest niezgodne z ustawą w rozumieniu art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

W innym wyroku z dnia 20 sierpnia 2001 r. I PKN 579/00, OSNAPiUS 2003/14/331 Sąd Najwyższy dodatkowo stwierdził, że wykluczone jest przyznawanie ulgowych usług i świadczeń z funduszu ogółowi uprawnionych w tej samej wysokości, według zasady „każdemu po równo”. Zdaniem Sądu Najwyższego, doświadczenie życiowe pokazuje, że jest mało prawdopodobne, by dwie osoby uprawnione pozostawały w jednakowej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej, a tylko taka (lub bardzo zbliżona) pozwalałaby na przyznanie świadczeń w tej samej wysokości. Tym bardziej, więc możliwość taką należy wyłączyć, gdy uprawnionymi jest kilka, kilkanaście czy kilkadziesiąt osób.

Stosownie do art. 8 ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych

z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie. Wydany na tej podstawie regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych stanowi źródło prawa pracy na podstawie

art. 9 kp. Skoro określa on także "zasady i warunki korzystania z usług

i świadczeń finansowanych z Funduszu", jest więc wiążący nie tylko w zakresie ogólnych zasad (kryteriów) podziału środków funduszu świadczeń socjalnych, ale także w odniesieniu do ustanowionego w nim trybu ich przyznawania pracownikom, uwzględniającego indywidualną ocenę każdego przypadku według przyjętych kryteriów.

Z regulacji zawartej w art. 8 wymienionej ustawy wynika, że pracodawca nie może wydatkować środków Funduszu niezgodnie z treścią regulaminu zakładowej działalności socjalnej (ust. 2), przy zastosowaniu kryterium innego niż socjalne. Przyznanie świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych niezależnie od sytuacji majątkowej, życiowej czy rodzinnej uprawnionych prowadzi do sytuacji, w której świadczenia te nie stanowią świadczeń socjalnych podlegających wyłączeniu z podstawy wymiaru składek.

Poczynione przez organ rentowy w toku kontroli ustalenia znajdują pełne oparcie w dokumentacji przedstawionej przez odwołującą spółkę. Prowadzą one do wniosku, iż w celu uzyskania pomocy z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych pracownik nie składał wniosków ani oświadczeń o dochodach na osobę w rodzinie, a pomoc tę przyznawano dla wszystkich w jednakowej wysokości. (...) Sp. z o. o. w S. przyznając świadczenia nie zastosowało kryterium socjalnego, bowiem nie badało sytuacji materialnej, rodzinnej i życiowej poszczególnych pracowników. Pracownicy nie składali oświadczeń o sytuacji rodzinnej i majątkowej w spornym zakresie. Wartość przyznawanych świadczeń nie była zróżnicowana kwotowo, zależnie od sytuacji socjalnej pracownika. Okoliczności te potwierdzili przesłuchani w sprawie sygn. akt V U 1379/12 świadkowie: R. K. i J. S..

R. K., zastępca przewodniczącego (...) działającego przy (...) Przedsiębiorstwie (...), zeznał, że wolą pracowników było, aby środki z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych przyznawać po równo. Środki te były przyznawane pracownikom w równej wysokości.

Świadek J. S. pełniący funkcję przewodniczącego komisji zakładowej (...) przy (...) Przedsiębiorstwie (...) zeznał, że przy przyznawaniu świadczeń objętych zaskarżonymi decyzjami nie była badana sytuacja rodzinna i materialna każdego pracownika z osobna. Na zebraniach organizacji związkowej z członkami dyrekcji ustalano kwotę do podziału i przydzielano środki z funduszu wszystkim pracownikom po równo. Jego zdaniem, biorąc pod uwagę wyłącznie dochody, należy uznać, że sytuacja wszystkich pracowników była podobna. Dlatego świadczenia były przyznawane w jednakowej wysokości.

Z powyższych ustaleń wynika, że płatnik składek wydając przedmiotowe świadczenia z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie dopełnił obowiązku wynikającego z art. 8 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, bowiem nie zbadał sytuacji życiowej uprawnionych pracowników, ze szczególnym uwzględnieniem ich warunków rodzinnych i materialnych. Przy wydawaniu omawianych świadczeń nie zbadano dochodu przypadającego na członka rodziny.

Tym samym należy uznać, że sporne przychody pracowników nie miały charakteru socjalnego, co oznacza, iż powinny zostać uznane za przychody stanowiące podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz zdrowotne. Nie zachodziło tu bowiem wyłączenie przewidziane w § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd orzekł jak w sentencji na podstawie art. 477¹⁴ § 1 kpc.

O kosztach zastępstwa procesowego na rzecz ZUS rozstrzygnięto zgodnie z art. 98 kpc oraz z § 11 ust.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Brak było, zdaniem Sądu podstaw do zastosowania art. 102 kpc. Jakkolwiek sytuacja odwołującego się jest trudna, to jednak nie został on postawiony w stan likwidacji ani też nie wszczęto postępowania upadłościowego. Zasądzone koszty nie stanowią natomiast nadmiernego obciążenia dla Przedsiębiorstwa niemożliwego do pokrycia.